

אל: ראש הממשלה

שר האוצר

מאת: שר החוץ

1. קראתי את מכתבו של שר האוצר אל מר יוליאן ונסקי מ-24 בח.ז. המסכם את תוצאות המו"מ שהתנהל בירושלים עם ראשי "החברה האמריקנית לכספים ולפיתוח למען ישראל" ולדאבוני עלי להסתייג ממנו.
2. המכתב מעניק לאותה חברה את מלוא הסמכות בהנהלת מפעל מלווה העצמאות וקובע קשר ישיר בינה ובין משרד האוצר, אשר ישמש צנור יחיד דרכו תקבל החברה הנחיות מהממשלה. זיקת החברה לשגרירות ישראל בארצות הברית מתבטאת רק במעין הצהרה מצד החברה, כי היא תהיה "מוכנה להתייעצויות עם השגריר". בכל מקרה של חילוקי דעות בין החברה ובין השגריר יובא הענין להכרעת הממשלה.
3. לדעתי זה הסדר המשחרר את הנהלת מפעל מלווה מכל משמעת לסמכות הישראלית היחידה שבכוחה לפקח ביעילות על פעולותיה ולמנוע אותה ממעשים העלולים להזיק לעניינה החיוניים ולשמה הטוב של המדינה. מנהלי החברה העדיפו זיקה ישירה למשרד האוצר על פני זיקה לשגרירות וחפצם ניתן להם. אולם בחירתם זו לא משום שהם מחבבים את האוצר ועוינים את השגרירות, אלא מפני שהשגרירות היא מאחורי כותלם ויש בכוחה להתערב באופן מעשי בהנהלת ענייני המלווה, בעוד שהאוצר רחוק מהן אלפי מילין והכפיפות לו בלבד פרושו ברוב המקרים למעשה ועל כל פנים לאלתר – חופש פעולה כמעט בלתי מוגבל.
4. הנני לציין בתמהון כי גם החובה שהוטלה ע"י ראש הממשלה על הנהלת המלווה לפי ההסדר הקודם, לקבל עליהם את מרות השגרירות בכל הנוגע לשיטת התעמולה ולסגנונה, נעלמה מהנוסח החדש. כן אין זכר במכתב לקיומו של ועד תאום בראשות השגריר. אמנם לפי דין וחשבון שנמסר לי הודגש למנהלי המלווה כי מנוי וגמור עם הממשלה לקיים את הוועד הזה על סמכויותיו, אבל חוששני כי אי הזכרת הדבר במסמך יחיד שנערך בכתב לניסוח המסקנות המוסמכות תערער את סמכות הוועד ומי יודע אם לא תשמש עילה להשתמט מכל זיקה לו.
5. סמכותה של ממשלת ישראל להיות פוסק אחרון בכל הנוגע לאופן הנהלת מלווה העצמאות הריהו, כמובן מאליו, מושכל ראשון. אולם נשאלת השאלה מה יהיה המצב עד להכרעת הממשלה. נניח השגריר חולק לחלוטין על איזה נוהל שנזקקת לו הנהלת המלווה בעבודתה, מתוך שהוא סבור כי הדבר מזיק לענייני המדינה בארה"ב אשר הוא ולא אחר הופקד ע"י המדינה לעמוד על משמרו. נניח נתקיימה ה"התייעצות" והנהלת המלווה לא קבלה דעתו. כל מה שיוכל השגריר לעשות הרי זה לערער על מעשה הנהלת המלווה לפני הממשלה. אך בינתיים לא יוכל להתערב כדי להפסיק את הפעולה הנראית לו כמזיקה. נמצא כי גוף הפועל מטעם המדינה בארץ זרה רשאי להמרות את פי הנציג העליון של המדינה באותה ארץ – מצב שאין למצוא דומה לו בנוהג של איזו מדינה בעולם. אי הענקת הסמכות לשגריר להפסיק לאלתר כל פעולה שהוא פוסלה על מנת שיובא הדבר להכרעת הממשלה. אם הנהלת המלווה מערערת על החלטתו – הוא פגם רציני והרה סיבוכים בהסדר שנקבע. עצם ההכרה שיוצר ההסדר בשביל השגריר לפנות בערער אל ממשלתו על פעולת מוסד שבעצם צריך להיות כפוף לו – תחת להעניק זכות לאותו מוסד לערער על החלטת השגריר הוא מצב משונה בתכלית ובלתי בריא לחלוטין.
6. חובתי להזהיר על הסיבוכים הנשקפים מהסדר זה ועל משברים חדשים הטמונים בחובו.